

5. О волонтерстве. Закон Республики Молдова [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=336054&lang=2>
6. Положення про застосування Закону «Про волонтерство» № 121 від 18 червня 2010 р. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=342471&lang=2>

Некіт Катерина Георгіївна,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАСТУВ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА У СВІТЛІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС

Історична спільність розвитку України та Республіки Молдова зумовлює як тісний взаємозв'язок правових систем вказаних країн, так і доцільність проведення порівняльних досліджень окремих правових інститутів, що дозволило б простежити, як на тотожних фундаментах вибудовується та або інша система правового регулювання аналогічних відносин. Особливої актуальності проведення порівняльних досліджень набуває після підписання обома країнами Угод про асоціацію з Європейським Союзом, що припускає необхідність приведення національних законодавств вказаних країн у відповідність з європейськими вимогами.

Інститут трасту є одним з найбільш цікавих механізмів управління майном, який тривалий час виступає предметом дискусій цивілістів майже всіх країн континентального права. Але з урахуванням останніх тенденцій доцільність існування вказаного інституту, у тому числі, і в країнах континентального права вже не викликає сумнівів. Підтвердженням цього факту є й розроблені нещодавно так звані «Principles, Definitions and Model

Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)» – «Принципи, Визначення та Модельні Правила Європейського Приватного Права. Проект Загальної Довідкової Схеми» (далі – DCFR).

Книга X DCFR спеціально присвячена трасту, який є яскравим прикладом правового інституту, що раніше існував лише у країнах англо-американського права, але зі створенням єдиного правового простору Європи проник і у правові системи континентального права в адаптованому для них вигляді.

Історія становлення трасту в Україні та Республіці Молдова відрізняється доволі суттєвими відмінностями, які у кінцевому підсумку вплинули на сучасний вигляд вказаного інституту в кожній із зазначених країн. Вірніше сказати, становлення трасту в Республіці Молдова із самого початку пішло невірним шляхом, внаслідок чого на сьогодні цей інститут відсутній в цивільному законодавстві Республіки Молдова. Розглянемо основні етапи його становлення в Україні та Республіці Молдова.

На першому етапі становлення інституту трасту законодавець Республіки Молдова, слідуючи прикладу російського законодавця, допустив низку стратегічних помилок. Після прийняття в період з 1991 року по 1994 рік великої кількості нормативних актів, де згадувалися поняття «довірча власність» та «траст», але не було закріплено їх легального визначення, з метою усунення цієї прогалини було прийнято Указ Президента РМ «Про довірчу власність (траст)» від 16 лютого 1994 року, яким в молдовське законодавство було впроваджено інститут трасту.

У процесі реалізації вказаного документу на практиці виникла безліч проблем унаслідок суперечності окремих понять, принципів, правових конструкцій. У результаті, у Республіці Молдова Національна комісія з ринку цінних паперів 8 червня 2000 року ухвалила рішення заборонити угоди з акціями клієнтів трастових компаній. Був розроблений проект рішення, у якому передбачалося припинити діяльність всіх трастових компаній на три місяці та позбавити менеджерів ліцензій. Іншими словами, унаслідок проблем у практиці

застосування трасту, будь-яка діяльність у цій сфері практично була блокована [1, с. 55].

Причиною виникнення проблем стало те, що за допомогою згаданого Указу була зроблена спроба впровадити у законодавство траст у тому його вигляді, у якому він відомий англо-американському праву, тобто заснованого на концепції «розщепленої» власності. Припускалося, що при встановленні трасту єдине право власності ніби «розщеплювалося» між декількома суб'єктами, і тому неможливо було визначити, хто ж з них є власником переданого у траст майна.

Після виникнення проблем при спробі впровадження у законодавство трасту, Указ Президента РМ «Про довірчу власність (траст)» піддався критиці, і згодом був скасований Указом Президента РМ «Про визнання втратившим силу Указу Президента РМ № 48 від 16 лютого 1994 року» від 20 грудня 2000 року.

Наслідком наведених обставин стало те, що інститут трасту у Республіці Молдова був визнаний чужорідним, а разом з цим, сформувався і стійке неприйняття самого поняття «довірча власність». І незважаючи на те, що останнім часом все частіше підіймається питання щодо доцільності впровадження довірчої власності у цивільне законодавство, молдовські дослідники не поспішають погоджуватися з необхідністю її повторної появи, навіть і в адаптованому для континентальної системи вигляді.

В Україні ж становлення інституту довірчої власності відбувалося відмінним чином. Очевидно, що спочатку український законодавець був також орієнтований на розвиток відносин довірчої власності (трасту), підтвердженням чого є той факт, що на початковому етапі у законодавстві України з'являється велика кількість правових документів, що згадують поняття трасту та довірчої власності. Зокрема, це був Декрет Кабінету Міністрів України «Про довірчі товариства» від 17 березня 1993 року, Положення «Про холдингові компанії, які створюються в процесі корпоратизації і приватизації», затверджене Указом Президента України від 11 березня 1994 року, Положення «Про фінансово-

промислові групи в Україні», затверджене Указом Президента України від 27 січня 1995 року та інші [2, с. 48].

Основним нормативним актом, що зіграв, на думку дослідників, визначальну роль у розумінні українського трасту, став Декрет Кабінету Міністрів України «Про довірчі товариства» від 17 березня 1993 року (далі – Декрет), головним призначенням якого було врегулювання організаційно-правових питань, пов'язаних зі створенням та функціонуванням довірчих товариств [3, с. 73]. Незважаючи на те, що Декретом не було закріплено визначення трасту, фактично даний нормативний акт упровадив в українське законодавство конструкцію довірчої власності. Як свого часу в Республіці Молдова, на тому етапі в Україні також ця правова конструкція викликала значні практичні проблеми, а разом з ними і теоретичні дискусії щодо недоцільності існування довірчої власності в умовах континентальної системи права.

Після ухвалення Постанови Кабінету Міністрів України «Про недоліки в роботі довірчих товариств» від 26 червня 1995 року, де була відмічена недосконалість законодавства, що регулювало їх діяльність, а також Постанови Кабінету Міністрів України «Про результати комплексних перевірок діяльності довірчих товариств» від 1 листопада 1995 року, де підкреслювалися «численні факти зловживань і шахрайства з фінансовими ресурсами, що спричинило значні матеріальні і моральні збитки громадян, завдало шкоди майновим інтересам держави», ставлення до довірчої власності кардинально змінюється. Якщо ще в проекті Цивільного кодексу України від 1994 року зустрічаються поняття «право довірчої власності», «довірчий власник», то після вказаних обставин український законодавець звертається до концепції довірчого управління майном [3, с. 75].

Проте дискусія щодо довірчого управління та довірчої власності не припинилася навіть після закріплення новим ЦК України розділу 70 «Управління майном». В Україні, на відміну від Республіки Молдова, відбулося повторне звернення до довірчої власності.

За допомогою Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 19 березня 2003 року, у законодавство України впроваджується право довірчої власності. Вказаний закон доповнив ст. 316 ЦК України частиною другою, де вказується, що особливим видом права власності є право довірчої власності, яке виникає внаслідок закону або договору управління майном.

Таким чином, в Україні склалася особлива ситуація, коли в законодавстві існує два інститути – довірче управління і довірча власність. Можливо, такий специфічний шлях розвитку українського законодавства був обумовлений тим, що в Україні, на відміну від Республіки Молдова, на початку 90-х років, незважаючи на появу *de facto* відносин довірчої власності, *de jure* поняття трасту в його англо-американській інтерпретації не було законодавчо закріплено. Це дозволило на даному етапі звернутися до довірчої власності в її континентальному розумінні, у якому вона існує у Німеччині, Франції та інших країнах континентального права, де доводить свою життєздатність. І якщо для Республіки Молдова питання про необхідність введення інституту довірчої власності на сьогодні лише набуває актуальності, оскільки ця необхідність викликана новими реаліями з урахуванням вимог Угоди про асоціацію з ЄС, в Україні позиція законодавця чітко визначена, довірча власність як окремий вид права власності визнається, хоча й потребує значного удосконалення, та принаймні легального визначення. Але все ж таки, український законодавець на сьогоднішній день у питанні управління майном займає позицію, яка найкращим чином відповідає потребам ринкової економіки та є необхідністю на шляху до євроінтеграції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Игнатьев В.П. Договор траста и смежные правовые конструкции в международном частном и гражданском праве Республики Молдова : анализ и перспективы развития / В.П. Игнатьев // Revista națională de drept. – 2001. – № 1. – С. 55–61.